

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 20. marca 2018*

„Predhodno odločanje – Direktiva 2003/6/ES – Tržna manipulacija – Sankcije – Nacionalna zakonodaja, ki določa upravno sankcijo in kazensko sankcijo za ista dejanja – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah – Člen 50 – Načelo *ne bis in idem* – Kazenska narava upravne sankcije – Obstoj istega kaznivega dejanja – Člen 52(1) – Omejitve načela *ne bis in idem* – Pogoji“

V zadevi C-537/16,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Corte suprema di cassazione (kasacijsko sodišče, Italija) z odločbo z dne 20. septembra 2016, ki je na Sodišče prispela 24. oktobra 2016, v postopku

Garlsson Real Estate SA, v likvidaciji,

Stefano Ricucci,

Magiste International SA

proti

Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob),

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, A. Tizzano, podpredsednik, R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, M. Ilešič, T. von Danwitz (poročevalec), A. Rosas in E. Levits, predsedniki senatov, E. Juhász, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin, F. Biltgen, sodniki, K. Jürimäe, sodnica, C. Lycourgos in E. Regan, sodnika,

generalni pravobranilec: M. Campos Sánchez-Bordona,

sodni tajnik: R. Schiano, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 30. maja 2017,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Garlsson Real Estate SA, v likvidaciji, S. Ricuccija in Magiste International SA M. Canfora, odvetnik,
- za Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob) A. Valente, S. Providenti in P. Palmisano, odvetniki,

* Jezik postopka: italijanščina.

- za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj z G. Galluzzo in P. Gentilijem, avvocati dello Stato,
- za nemško vlado T. Henze in D. Klebs, agenta,
- za poljsko vlado B. Majczyna, agent,
- za Evropsko komisijo V. Di Bucci, R. Troosters in T. Scharf, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 12. septembra 2017

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 50 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) ob upoštevanju člena 4 Protokola št. 7 k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisani v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Garlsson Real Estate SA, v likvidaciji, Stefanom Ricuccijem in družbo Magiste International SA na eni strani ter Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (nacionalna komisija za trg vrednostnih papirjev, Italija) (v nadaljevanju: Consob) na drugi glede zakonitosti denarne upravne sankcije, ki jim je bila naložena zaradi kršitev zakonodaje o tržnih manipulacijah.

Pravni okvir

EKČP

- 3 Člen 4 Protokola št. 7 k EKČP, naslovljen „Pravica, da nisi dvakrat sojen ali kaznovan za isto kaznivo dejanje“, določa:

„1. Pravosodni organi iste države ne smejo nikogar ne kazensko preganjati ne kaznovati za kaznivo dejanje, za katero je bil na podlagi zakona in v skladu s kazenskim postopkom te države s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen.

2. Določbe prejšnjega odstavka ne preprečujejo obnove kazenskega postopka na podlagi zakona in skladno s kazenskim postopkom prizadete države, če obstajajo dokazi o novih ali na novo odkritih dejstvih ali pa če je v prejšnjih postopkih prišlo do bistvene napake, ki bi lahko vplivala na izid sojenja.

3. Določila tega člena se ne smejo derogirati s sklicevanjem na 15. člen Konvencije.“

Pravo Unije

- 4 V skladu s členom 5 Direktive 2003/6/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o trgovanju z notranjimi informacijami in tržni manipulaciji (zloraba trga) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 4, str. 367) države članice vsem osebam prepovejo, da izvajajo tržno manipulacijo. Ravnanja, ki pomenijo „tržno manipulacijo“, so določena v členu 1, točka 2, navedene direktive.

5 Člen 14(1) te direktive določa:

„Države članice brez vpliva na pravico držav članic do izrekanja kazenskih sankcij in v skladu s svojim nacionalnim pravom zagotovijo, da se lahko izrečejo ustrezn[i] upravn[i] ukrep[i] ali upravne kazni proti odgovornim osebam, če se ne uskladi z določbami, sprejetimi za izvajanje te direktive. Države članice poskrbijo, da so ti ukrepi učinkoviti, sorazmerni in odvračajoči.“

Italijansko pravo

6 Člen 185 decreto legislativo n. 58 – Testo unico delle disposizioni in materia di intermediazione finanziaria, ai sensi degli articoli 8 e 21 della legge 6 febbraio 1996, n. 52 (zakonska uredba št. 58 o enotnem besedilu določb s področja finančnega posredovanja v smislu členov 8 in 21 zakona št. 52 z dne 6. februarja 1996) z dne 24. februarja 1998 (redni dodatek h GURI št. 71 z dne 26. marca 1998), kakor je bila spremenjena z legge n. 62 – Disposizioni per l’adempimento di obblighi derivanti dall’appartenenza dell’Italia alle Comunità europee. Legge comunitaria 2004 (zakon št. 62 o določbah za izpolnitev obveznosti, ki izhajajo iz članstva Italije v Evropski skupnosti; zakon Skupnosti iz leta 2004) z dne 18. aprila 2005 (redni dodatek h GURI št. 76 z dne 27. aprila 2005) (v nadaljevanju: TUF), naslovljen „Tržne manipulacije“, določa:

„1. Kdor razširja napačne informacije ali izvaja lažne posle ali uporablja druga navidezna sredstva, ki lahko dejansko občutno spremenijo ceno finančnih instrumentov, se kaznuje z zaporom od enega do šestih let in z denarno kaznijo od 20.000 EUR do 5 milijonov EUR.

2. Sodišče lahko denarno kazen zviša do njenega trikratnika ali do desetkratnika dohodka ali dobička, ustvarjenega s kaznivim dejanjem, če se denarna kazen izkaže za nezadostno, čeprav je bil določen njen najvišji znesek, pri tem pa upošteva težo kaznivega dejanja, osebne lastnosti storilca ali obseg pridobljenega dohodka ali dobička.“

7 Člen 187b TUF, naslovljen „Tržne manipulacije“, določa:

„1. Brez poseganja v kazenske sankcije v primeru kaznivega dejanja se z denarno upravno sankcijo v višini od 20.000 EUR do 5 milijonov EUR kaznuje vsakdo, ki prek medijev, vključno s spletom, ali s katerim koli drugim sredstvom razširja napačne ali zavajajoče informacije, govornice ali novice, v katerih so ali so lahko napačne ali zavajajoče navedbe v zvezi s finančnimi instrumenti.

[...]

3. Brez poseganja v kazenske sankcije v primeru kaznivega dejanja se z denarno upravno sankcijo iz odstavka 1 kaznuje vsakdo, ki izvaja:

[...]

(c) posle ali naročila za trgovanje, kjer se uporabljajo navidezna sredstva ali kakršna koli druga oblika zavajanja ali zvijače:

[...]

5. Denarne upravne sankcije, določene v prejšnjih odstavkih, se zvišajo do njihovega trikratnika ali do desetkratnika dohodka ali dobička, ustvarjenega s kaznivim dejanjem, če se sankcije izkažejo za nezadostne, čeprav bi bil ob upoštevanju teže kaznivega dejanja, osebnih lastnosti storilca ali obsega tako pridobljenega dohodka ali dobička ali zaradi učinkov na trg določen najvišji znesek.

[...]“

8 Člen 187i TUF, naslovljen „Razmerja s sodstvom“, določa:

„1. Če državno tožilstvo izve za kaznivo dejanje, določeno v poglavju II, o tem nemudoma obvesti predsednika [Consob].

2. Predsednik [Consob] državnemu tožilstvu z obrazloženim poročilom preda dokumentacijo, zbrano med izvajanjem dejavnosti nadzora, takoj ko se odkrijejo elementi, na podlagi katerih je mogoče domnevati o obstoju kaznivega dejanja. Prenos aktov na državno tožilstvo se izvede najpozneje na koncu dejavnosti ugotavljanja kršitev iz določb poglavja III tega naslova.

3. [Consob] in sodni organ medsebojno sodelujeta, vključno z izmenjavo informacij, da bi se olajšalo ugotavljanje kršitev iz tega naslova, tudi če te kršitve ne pomenijo kaznivega dejanja. [...]“

9 Člen 187k(1) TUF, naslovljen „Razmerja med kazenskim postopkom ter upravnim postopkom in postopkom z ugovorom“, določa:

„Upravni ugotovitveni postopek in postopek z ugovorom [...] se ne smeta prekiniti med potekom kazenskega postopka, katerega predmet so ista dejstva oziroma dejstva, ugotovitve katerih pripelje so odločitve v postopku.“

10 Člen 187l TUF, naslovljen „Izvrševanje denarnih kazni in denarnih sankcij v kazenskem postopku“ določa:

„Kadar je bila za isto ravnanje storilcu kaznivega dejanja ali pravni osebi naložena denarna upravna sankcija [...], se izterja le tisti del denarne kazni in denarne sankcije, naložene zaradi kaznivega dejanja, ki presega znesek, ki ga je izterjal upravni organ.“

Spor o glavni stvari in vprašnji za predhodno odločanje

11 Consob je z odločbo z dne 9. septembra 2007 S. Ricucciju ter družbama Magiste International in Garlsson Real Estate naložila denarno upravno sankcijo v višini 10,2 milijona EUR, pri čemer sta bili slednji solidarno zavezani za plačilo tega zneska.

12 V skladu s to odločbo je S. Ricucci v zadevnem obdobju v postopku v glavni stvari izvajal tržno manipulacijo, da bi usmeril pozornost na vrednostne papirje družbe RCS MediaGroup SpA in da bi tako ohranil kotacije teh vrednostnih papirjev za doseg osebni ciljev. Consob je menila, da je bila posledica teh ravnanj neobičajno gibanje navedenih vrednostnih papirjev in da zato ta ravnanja pomenijo tržno manipulacijo v smislu člena 187b(3)(c) TUF.

13 S. Ricucci ter družbi Magiste International in Garlsson Real Estate so zadevno denarno upravno sankcijo v postopku v glavni stvari izpodbijali pred Corte d'appello di Roma (pritožbeno sodišče v Rimu, Italija). Navedeno sodišče je s sodbo z dne 2. januarja 2009 deloma ugodilo pritožbi s tem, da je navedeno denarno upravno sankcijo znižalo na 5.000.000 EUR. Vse stranke v postopku v glavni stvari so zoper to sodbo vložile kasacijsko pritožbo pri Corte suprema di cassazione (vrhovno kasacijsko sodišče, Italija).

14 Zaradi ravnanj, opisanih v točki 12 te sodbe, je bil proti S. Ricucciju uveden tudi kazenski postopek, ki se je končal s sodbo Tribunale di Roma (sodišče v Rimu, Italija) z dne 10. decembra 2008, s katero je bil v skladu s sporazumom o priznanju krivde na podlagi člena 185 TUF obsojen na kazen zapora štirih let in šest mesecev. Ta kazen je bila nato znižana na tri leta, potem pa odpuščena zaradi pomilostitve. Navedena sodba je postala pravnomočna.

- 15 V teh okoliščinah predložitveno sodišče navaja, da se v italijanskem pravnem redu načelo *ne bis in idem* ne uporablja za razmerja med kazenskimi sankcijami in upravnimi sankcijami.
- 16 Vendar navedeno sodišče zaradi sodbe Tribunale di Roma (sodišče v Rimu) z dne 10. decembra 2008 dvomi o skladnosti zadevnega postopka v zvezi z denarno upravno sankcijo v postopku v glavni stvari s členom 50 Listine, če se razlaga glede na člen 4 Protokola št. 7 k EKČP.
- 17 Po mnenju navedenega sodišča je sicer to sodbo v italijanskem pravnem redu mogoče primerjati s kazensko obsodbo, vendar je zadevna denarna upravna sankcija v postopku v glavni stvari, naložena na podlagi člena 187b TUF, kazenske narave v smislu člena 4 Protokola št. 7 k EKČP, kakor ga razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice v sodbi z dne 4. marca 2014, Grande Stevens in drugi proti Italiji (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010). Predložitveno sodišče poudarja, da so ravnanja, očitana S. Ricucciju v okviru tega upravnega postopka, ista kot ravnanja, na podlagi katerih mu je bila naložena kazenska sankcija.
- 18 Predložitveno sodišče je menilo, da uporaba člena 187b TUF v okviru spora o glavni stvari sproža vprašanja glede ustavnosti te določbe, zato se je obrnilo na Corte costituzionale (ustavno sodišče, Italija).
- 19 Corte costituzionale (ustavno sodišče) je s sodbo z dne 12. maja 2016 vprašanje ustavnosti razglasilo za nedopustno z obrazložitvijo, da predložitveno sodišče ni vnaprej pojasnilo razmerij med načelom *ne bis in idem*, določenim v členu 4 Protokola št. 7 k EKČP, kakor ga razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice, in tem načelom, ki se po njegovem mnenju uporablja v okoliščinah zlorabe trga na podlagi prava Unije. Poleg tega naj bi se postavljalo vprašanje, ali se načelo *ne bis in idem*, kot je zagotovljeno s pravom Unije, neposredno uporablja za notranji sistem države članice.
- 20 V teh okoliščinah je Corte suprema di cassazione (kasacijsko sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:
- „1. Ali člen 50 [Listine], če se razlaga glede na člen 4 Protokola št. 7 k EKČP in z njim povezano sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice ter nacionalno zakonodajo, nasprotuje možnosti, da se vodi upravni postopek, katerega predmet je dejanje (protipravno ravnanje tržne manipulacije), za katero je bil zadevni subjekt pravnomočno kazensko obsojen?
2. Ali lahko nacionalno sodišče neposredno uporabi načela Unije v povezavi z načelom *ne bis in idem* na podlagi člena 50 [Listine], če se razlaga glede na člen 4 Protokola št. 7 k EKČP in z njim povezano sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice ter nacionalno zakonodajo?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 21 Predložitveno sodišče želi s prvim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 50 Listine, če se razlaga glede na člen 4 Protokola št. 7 k EKČP, razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki dovoljuje nadaljevanje postopka v zvezi z denarno upravno sankcijo proti neki osebi zaradi nezakonitih ravnanj, ki pomenijo tržno manipulacijo in za katera je bila proti njej že izrečena pravnomočna kazenska obsodba.
- 22 Uvodoma je treba spomniti, da v skladu s členom 14(1) Direktive 2003/6 v povezavi z njenim členom 5 države članice brez vpliva na njihovo pravico do izrekanja kazenskih sankcij naložijo učinkovite, sorazmerne in odvračilne upravne ukrepe ali upravne sankcije proti osebam, odgovornim za tržno manipulacijo.

- 23 V skladu z navedbami iz predložitvene odločbe je bil člen 187b TUF sprejet za prenos teh določb Direktive 2003/6 v italijansko pravo. Tako upravni postopek v postopku v glavni stvari in denarna upravna sankcija, določena v tem členu 187b, ki je bila naložena S. Ricucciju, pomenita izvajanje prava Unije v smislu člena 51(1) Listine. Zato je treba z njima spoštovati med drugim temeljno pravico, da se za isto kaznivo dejanje kazensko ne preganja ali kaznuje dvakrat, zagotovljeno v njenem členu 50.
- 24 Poleg tega, čeprav so, kot potrjuje člen 6(3) PEU, temeljne pravice, ki so priznane z EKČP, kot splošna načela del prava Unije in čeprav člen 52(3) Listine določa, da imajo pravice iz Listine, ki ustrezajo pravicam, zagotovljenim z EKČP, enak pomen in obseg, kot sta zanje določena z navedeno konvencijo, ta konvencija, dokler Evropska unija ne postane njena pogodbenica, ni pravni instrument, ki bi bil formalno vključen v pravni red Unije (sodbi z dne 26. februarja 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, točka 44, in z dne 15. februarja 2016, N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, točka 45 in navedena sodna praksa).
- 25 V skladu s pojasnili k členu 52 Listine je namen odstavka 3 tega člena zagotoviti potrebno usklajenost med Listino in EKČP, „ne da bi to škodilo avtonomiji prava Unije in Sodišča Evropske unije“ (sodbi z dne 15. februarja 2016, N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, točka 47, in z dne 14. septembra 2017, K., C-18/16, EU:C:2017:680, točka 50 in navedena sodna praksa).
- 26 Zato je treba postavljeno vprašanje preučiti glede na temeljne pravice, ki jih zagotavlja Listina in zlasti njen člen 50 (glej v tem smislu sodbo z dne 5. aprila 2017, Orsi in Baldetti, C-217/15 in C-350/15, EU:C:2017:264, točka 15 in navedena sodna praksa).
- 27 Člen 50 Listine določa, da „[n]ihče ne sme biti ponovno v kazenskem postopku ali kaznovan zaradi kaznivega dejanja, za katero je bil v Uniji v skladu z zakonom s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen“. Tako načelo *ne bis in idem* prepoveduje kumulacijo postopkov in sankcij kazenske narave, v smislu tega člena, za ista dejanja in proti isti osebi (glej v tem smislu sodbo z dne 26. februarja 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, točka 34).

Kazenska narava postopkov in sankcij

- 28 Glede presoje kazenske narave postopkov in sankcij, kot so ti v postopku v glavni stvari, je treba spomniti, da so v skladu s sodno prakso Sodišča upoštevana tri merila. Prvo merilo je pravna opredelitev kršitve v nacionalnem pravu, drugo je narava kršitve, tretje pa je teža sankcije, ki se lahko izreče kršitelju (glej v tem smislu sodbi z dne 5. junija 2012, Bonda, C-489/10, EU:C:2012:319, točka 37, in z dne 26. februarja 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, točka 35).
- 29 Čeprav je naloga predložitvenega sodišča, da ob upoštevanju teh meril presodi, ali imajo kazenski in upravni postopki ter sankcije v postopku v glavni stvari kazensko naravo v smislu člena 50 Listine, pa lahko Sodišče, ki odloča o predlogu za sprejetje predhodne odločbe, poda pojasnila za usmerjanje navedenega sodišča pri njegovi razlagi (glej v tem smislu sodbo z dne 5. junija 2014, Mahdi, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, točka 79 in navedena sodna praksa).
- 30 V obravnavanem primeru je treba najprej pojasniti, da ob upoštevanju meril, navedenih v točki 28 te sodbe, kazenska opredelitev kazenskega postopka, v katerem je bil S. Ricucci, in kazni zapora, ki mu je bila naložena, omenjenih v točki 14 te sodbe, ni sporna. Postavlja pa se vprašanje, ali imata zadevna denarna upravna sankcija in upravni postopek v postopku v glavni stvari kazensko naravo v smislu člena 50 Listine.
- 31 Glede tega je v zvezi s prvim merilom, navedenim v točki 28 te sodbe, iz spisa, ki ga ima na voljo Sodišče, razvidno, da je postopek, ki je pripeljal do naložitve zadnjenavedene sankcije, v nacionalnem pravu opredeljen kot upravni postopek.

- 32 Kljub temu se uporaba člena 50 Listine ne omejuje samo na postopke in sankcije, ki so z nacionalnim pravom opredeljeni kot „kazenski“, ampak – ne glede na tako opredelitev – zajema postopke in sankcije, za katere je treba šteti, da imajo kazensko naravo na podlagi drugih dveh meril iz navedene točke 28.
- 33 Glede drugega merila v zvezi z naravo kršitve je treba preveriti, ali zadevna sankcija sledi predvsem represivnemu cilju (glej sodbo z dne 5. junija 2012, Bonda, C-489/10, EU:C:2012:319, točka 39). Iz tega sledi, da je sankcija, ki ima represivni cilj, kazenske narave v smislu člena 50 Listine in da ji zgolj okoliščina, da sledi tudi preventivnemu cilju, ne more odvzeti opredelitve kot kazenska sankcija. Kot je namreč generalni pravobranilec navedel v točki 64 sklepnih predlogov, je že narava kazenskih sankcij taka, da so te namenjene tako represiji kot prevenciji nezakonitih dejanj. Nasprotno, ukrep, ki je omejen na povrnitev škode, povzročene z zadevno kršitvijo, ni kazenski.
- 34 V obravnavanem primeru člen 187b TUF določa, da se vsaka oseba, ki stori dejanja tržne manipulacije, kaznuje z denarno upravno sankcijo od 20.000 do 5.000.000 EUR, pri čemer se ta sankcija lahko v nekaterih okoliščinah, kot je razvidno iz odstavka 5 tega člena, zviša do njenega trikratnika ali do desetkratnika dohodka ali dobička, ustvarjenega s kršitvijo. Italijanska vlada je poleg tega v stališčih, predloženih Sodišču, pojasnila, da ta sankcija vedno zajema odvzem dohodka ali dobička, pridobljenega zaradi kršitve, in blaga, uporabljenega za njegovo storitev. Tako je očitno, da namen navedene sankcije ni samo povrnitev škode, povzročene s kršitvijo, ampak tudi slediti represivnemu cilju – kar poleg tega ustreza presoji predložitvenega sodišča – in je torej kazenske narave.
- 35 Glede tretjega merila je treba navesti, da denarna upravna sankcija, ki lahko doseže do desetkrat višji znesek od dohodka ali dobička, pridobljenega s tržno manipulacijo, izkazuje visoko stopnjo strogosti, s katero je mogoče okrepiti analizo, po kateri ima ta sankcija kazensko naravo v smislu člena 50 Listine, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.

Obstoj kaznivega dejanja

- 36 Že iz člena 50 Listine izhaja, da je s tem členom prepovedan večkratni kazenski pregon ali sankcioniranje iste osebe za isto kaznivo dejanje (glej v tem smislu sodbo z dne 5. aprila 2017, Orsi in Baldetti, C-217/15 in C-350/15, EU:C:2017:264, točka 18). Kot je predložitveno sodišče navedlo v svojem predlogu za sprejetje predhodne odločbe, se različni postopki in sankcije kazenske narave v postopku v glavni stvari nanašajo na isto osebo, to je S. Ricucci.
- 37 V skladu s sodno prakso Sodišča je upošteveno merilo za presojo obstoja istega kaznivega dejanja merilo istovetnosti materialnih dejstev, ki se razume kot vse konkretne okoliščine, ki so neločljivo medsebojno povezane in ki so pripeljale do pravnomočne oprostitev ali obsodbe zadevne osebe (glej po analogiji sodbi z dne 18. julija 2007, Kraaijenbrink, C-367/05, EU:C:2007:444, točka 26 in navedena sodna praksa, in z dne 16. novembra 2010, Mantello, C-261/09, EU:C:2010:683, točki 39 in 40). Tako je s členom 50 Listine prepovedano za ista dejanja naložiti več sankcij kazenske narave ob koncu različnih postopkov, ki potekajo v ta namen.
- 38 Poleg tega pravna opredelitev dejstev in pravno zavarovanega interesa v nacionalnem pravu ni upoštevena za ugotovitev obstoja istega kaznivega dejanja, saj se obseg varstva, podeljenega v členu 50 Listine, ne sme razlikovati od ene države članice do druge.
- 39 V obravnavanem primeru predložitveno sodišče navaja, da so bila S. Ricucciju očitana ista ravnanja v obliki manipulacij, katerih namen je bil pritegnitev pozornosti javnosti k vrednostnim papirjem družbe RCS MediaGroup, tako v kazenskem postopku, ki je pripeljal do njegove pravnomočne kazenske obsodbe, kot v zadevnem postopku v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave v postopku v glavni stvari.

- 40 Čeprav – kot trdi Consob v pisnem stališču – naložitev kazenske sankcije ob koncu kazenskega postopka, kot je ta v postopku v glavni stvari, drugače kot navedena denarna upravna sankcija kazenske narave zahteva subjektivni element, je treba navesti, da zgolj okoliščina, v skladu s katero je naložitev navedene kazenske sankcije odvisna od dodatnega konstitutivnega elementa v primerjavi z denarno upravno sankcijo kazenske narave, ne more izpodbiti istovetnosti zadevnih materialnih dejstev. Tako je razvidno, da je predmet zadevne denarne upravne sankcije kazenske narave in zadevnega kazenskega postopka v postopku v glavni stvari isto kaznivo dejanje, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.
- 41 V teh okoliščinah zadevna nacionalna ureditev v postopku v glavni stvari očitno omogoča postopek v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave v smislu člena 50 Listine zoper osebo, kot je S. Ricucci, zaradi nezakonitih ravnanj, ki pomenijo tržno manipulacijo in za katera je bila proti njej že izrečena pravnomočna kazenska obsodba. Taka kumulacija postopkov in sankcij pa pomeni omejitev pravice, zagotovljene s tem členom 50.

Utemeljenost omejitve pravice, zagotovljene s členom 50 Listine

- 42 Spomniti je treba, da je Sodišče v sodbi z dne 27. maja 2014, Spasic (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, točki 55 in 56), razsodilo, da je omejitev načela *ne bis in idem*, zagotovljenega v členu 50 Listine, mogoče upravičiti na podlagi člena 52(1) Listine.
- 43 Člen 52(1), prvi stavek, Listine določa, da mora biti kakršno koli omejevanje uresničevanja pravic in svoboščin, ki jih priznava ta listina, predpisano z zakonom in spoštovati bistveno vsebino teh pravic in svoboščin. V skladu z drugim stavkom navedenega odstavka so ob upoštevanju načela sorazmernosti omejitve navedenih pravic in svoboščin dovoljene, samo če so potrebne in če dejansko ustrezajo ciljem splošnega interesa, ki jih priznava Unija, ali če so potrebne zaradi zaščite pravic in svoboščin drugih.
- 44 V obravnavanem primeru ni sporno, da je možnost kumulacije kazenskih postopkov in sankcij ter upravnih postopkov in sankcij kazenske narave predpisana z zakonom.
- 45 Poleg tega nacionalna ureditev, kot je ta v postopku v glavni stvari, spoštuje bistveno vsebino člena 50 Listine, saj dovoljuje tako kumulacijo postopkov in sankcij le pod omejeno določenimi pogoji, s čimer je poskrbljeno, da pravica, zagotovljena v tem členu 50, ni ogrožena.
- 46 Glede vprašanja, ali omejitev načela *ne bis in idem*, ki izhaja iz nacionalne ureditve, kot je ta v postopku v glavni stvari, izpolnjuje cilj splošnega interesa, je iz spisa, ki je na voljo Sodišču, razvidno, da je namen te ureditve zagotovitev integritete finančnih trgov Unije in zaupanja javnosti v finančne instrumente. Ob upoštevanju pomena, ki je za uresničitev tega cilja s sodno prakso Sodišča podeljen boju zoper kršitve prepovedi tržnih manipulacij (glej v tem smislu sodbo z dne 23. decembra 2009, Spector Photo Group in Van Raemdonck, C-45/08, EU:C:2009:806, točki 37 in 42), je kumulacijo postopkov in sankcij kazenske narave mogoče utemeljiti, če se ti postopki in te sankcije – zaradi uresničevanja takega cilja – nanašajo na komplementarne cilje, katerih predmet so glede na okoliščine različni vidiki istega zadevnega kršitvenega ravnanja, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.
- 47 Glede tega je na področju kaznivih dejanj v zvezi s tržnimi manipulacijami očitno legitimno, da država članica želi preprečiti in kaznovati vsako – naklepno ali nenaklepno – kršitev prepovedi tržnih manipulacij s tem, da naloži po potrebi pavšalno določene upravne sankcije na eni strani ter odvrča in kaznuje hude kršitve take prepovedi, ki so posebej škodljive za družbo in ki utemeljujejo sprejetje strožjih kazenskih sankcij, na drugi.
- 48 Za spoštovanje načela sorazmernosti se zahteva, da kumulacija postopkov in sankcij, določenih v nacionalni ureditvi, kot je ta v postopku v glavni stvari, ne presega tega, kar je primerno in potrebno za uresničitev legitimnih ciljev, ki jim sledi ta ureditev, pri čemer se pri več primernih ukrepih izbere

najmanj zavezujoč, povzročene neugodnosti pa ne smejo biti nesorazmerne s cilji, ki se jim sledi (glej v tem smislu sodbe z dne 25. februarja 2010, Müller Fleisch, C-562/08, EU:C:2010:93, točka 43; z dne 9. marca 2010, ERG in drugi, C-379/08 in C-380/08, EU:C:2010:127, točka 86, in z dne 19. oktobra 2016, EL-EM-2001, C-501/14, EU:C:2016:777, točki 37 in 39 ter navedena sodna praksa).

- 49 Glede tega je treba spomniti, da imajo države članice v skladu s členom 14(1) Direktive 2003/6 v povezavi z njenim členom 5 svobodo pri izbiri sankcij, ki se uporabijo proti osebam, odgovornim za tržno manipulacijo (glej v tem smislu sodbo z dne 23. decembra 2009, Spector Photo Group in Van Raemdonck, C-45/08, EU:C:2009:806, točki 71 in 72). Pravo Unije na tem področju ni harmonizirano, zato imajo države članice pravico določiti sistem, v katerem so kršitve prepovedi tržnih manipulacij lahko predmet postopkov in sankcij samo enkrat, in tudi sistem, v katerem je dovoljena kumulacija postopkov in sankcij. V teh okoliščinah ni mogoče podvomiti o sorazmernosti nacionalne ureditve, kot je ta v postopku v glavni stvari, samo zato, ker se je zadevna država članica odločila, da bo določila možnost take kumulacije, saj bi se tej državi članici s tem odvzela ta svoboda pri izbiri.
- 50 Ob tem je treba navesti, da je nacionalna ureditev, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki določa tako možnost kumulacije, primerna za uresničitev cilja iz točke 46 te sodbe.
- 51 Nacionalna ureditev, kot je ta v postopku v glavni stvari, mora, kar zadeva njeno nujno potrebnost, najprej določati jasna in natančna pravila, ki pravnemu subjektu omogočajo, da predvidi, katera dejanja in opustitve so lahko predmet take kumulacije postopkov in sankcij.
- 52 V obravnavanem primeru, kot je razvidno iz elementov v spisu, ki ga ima na voljo Sodišče, zadevna nacionalna ureditev v postopku v glavni stvari, zlasti člen 187b TUF, določa pogoje, pod katerimi se zaradi razširjanja napačnih informacij in izvajanja lažnih poslov, v katerih so lahko napačne ali zavajajoče informacije v zvezi s finančnimi instrumenti, lahko naloži denarna upravna sankcija kazenske narave. V skladu s členom 187b in pod pogoji iz člena 185 TUF se za taka ravnanja, če dejansko lahko povzročijo znatno spremembo vrednosti finančnih instrumentov, lahko določi tudi kazen zopora in denarna kazen.
- 53 Tako je očitno – s tem da mora to preveriti predložitveno sodišče – da zadevna nacionalna ureditev v postopku v glavni stvari jasno in natančno določa, v katerih okoliščinah so tržne manipulacije lahko predmet kumulacije postopkov in sankcij kazenske narave.
- 54 Dalje, nacionalna ureditev, kot je ta v postopku v glavni stvari, mora zagotavljati, da so bremena, ki za zadevne osebe izhajajo iz take kumulacije, omejena na to, kar je nujno potrebno za uresničitev cilja iz točke 46 te sodbe.
- 55 Prvič, glede kumulacije postopkov kazenske narave, ki – kot je razvidno iz elementov v spisu – potekajo neodvisno, zahteva, navedena v prejšnji točki, pomeni, da morajo obstajati pravila, ki zagotavljajo usklajevanje za to, da se dodatno breme, ki ga taka kumulacija pomeni za zadevne osebe, zmanjša na nujno potrebno.
- 56 Drugič, kumulacijo sankcij kazenske narave morajo spremljati pravila, s katerimi se lahko zagotavlja, da strogost vseh naloženih sankcij ustreza teži zadevne kršitve, pri čemer taka zahteva ne izvira le iz člena 52(1) Listine, ampak tudi iz načela sorazmernosti kazni, določenega v členu 49(3) Listine. Ta pravila morajo določati obveznost pristojnih organov, da v primeru naložitve druge sankcije skrbijo za to, da strogost vseh naloženih sankcij ne presega teže ugotovljenega kaznivega dejanja.
- 57 V obravnavanem primeru je sicer res, da lahko obveznost sodelovanja in usklajevanja med državnim tožilstvom in Consob, določena v členu 187i TUF, zmanjša breme, ki za zadevno osebo izhaja iz kumulacije postopka v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave in kazenskega postopka zaradi nezakonitih ravnanj, ki pomenijo tržno manipulacijo. Vendar je treba poudariti, da če je bila ob koncu kazenskega postopka izrečena kazenska obsodba na podlagi člena 185 TUF, izvedba postopka

v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave presega tisto, kar je nujno potrebno za uresničitev cilja iz točke 46 te sodbe, če se s to kazensko obsodbo lahko učinkovito, sorazmerno in odvrčilno kaznuje storjena kršitev.

- 58 Glede tega je iz elementov v spisu, ki ga ima na voljo Sodišče in ki so povzeti v točki 52 te sodbe, razvidno, da morajo imeti tržne manipulacije, ki so lahko predmet kazenske obsodbe na podlagi člena 185 TUF, neko težo in da kazni, ki jih je mogoče naložiti na podlagi te določbe, zajemajo kazen zapora in denarno kazen v skladu z razponom, ki ustreza razponu, določenem za denarno upravno sankcijo kazenske narave iz člena 187b TUF.
- 59 V teh okoliščinah je očitno, da bi izvedba postopka v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave na podlagi tega člena 187b presegala to, kar je nujno potrebno za uresničitev cilja iz točke 46 te sodbe, če bi se s pravnomočno izrečeno kazensko obsodbo ob upoštevanju škode, povzročene družbi s storjenim kaznivim dejanjem, to kaznivo dejanje lahko učinkovito, sorazmerno in odvrčilno kaznovalo, kar mora preveriti predložitveno sodišče.
- 60 Glede kumulacije sankcij, ki je dovoljena z zadevno ureditvijo v postopku v glavni stvari, je treba dodati, da ta očitno v členu 187l TUF zgolj določa, da če sta bili za ista dejanja naloženi denarna kazen in denarna upravna sankcija kazenske narave, je izterjava prve omejena na del, ki presega znesek druge. Ker pa se ta člen 187l očitno nanaša le na kumulacijo denarnih kazni, ne pa na kumulacijo denarne upravne sankcije kazenske narave in kazni zapora, iz tega izhaja, da navedeni člen ne zagotavlja tega, da je strogost vseh naloženih sankcij omejena na to, kar je nujno potrebno glede na težo zadevnega kaznivega dejanja.
- 61 Zato nacionalna ureditev, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki po kazenski obsodbi, ki je postala pravnomočna, pod pogoji, opredeljenimi v prejšnji točki, dovoljuje izvedbo postopka v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave, očitno presega to, kar je nujno potrebno za uresničitev cilja iz točke 46 te sodbe, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.
- 62 Te ugotovitve ne izpodbije okoliščina, da se pravnomočna kazen, izrečena na podlagi člena 185 TUF, lahko, odvisno od primera, odpusti s pomilostitvijo, kot je bilo očitno v primeru v postopku v glavni stvari. Iz člena 50 Listine namreč izhaja, da morajo biti do varstva, podeljenega z načelom *ne bis in idem*, upravičene osebe, ki so bile že oproščene ali obsojene s pravnomočno kazensko sodbo, kar zato vključuje osebe, ki jim je bila s tako sodbo naložena kazenska sankcija, ki se je pozneje odpustila s pomilostitvijo. Zato taka okoliščina ni upoštevana pri presoji, ali je nacionalna ureditev, kot je ta v postopku v glavni stvari, nujno potrebna.
- 63 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 50 Listine razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki dovoljuje izvedbo postopka v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave zoper osebo zaradi nezakonitih ravnanj, ki pomenijo tržno manipulacijo, za katera je bila zoper njo že izrečena pravnomočna kazenska obsodba, če se s tako obsodbo ob upoštevanju škode, povzročene družbi s storjenim kaznivim dejanjem, to kaznivo dejanje lahko učinkovito, sorazmerno in odvrčilno kaznuje.

Drugo vprašanje

- 64 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali načelo *ne bis in idem*, zagotovljeno v členu 50 Listine, posameznikom podeljuje pravico, ki jo je mogoče neposredno uporabiti v okviru spora, kot je ta v postopku v glavni stvari.

- 65 V skladu z ustaljeno sodno prakso določbe primarnega prava, ki nalagajo natančne in brezpogojne obveznosti, za njihovo uporabo pa ni potrebno nobeno nadaljnje ukrepanje organov Unije ali nacionalnih organov, za posameznike neposredno ustvarjajo pravice (glej v tem smislu sodbi z dne 1. julija 1969, *Brachfeld in Chougol Diamond*, 2/69 in 3/69, EU:C:1969:30, točki 22 in 23, in z dne 20. septembra 2001, *Banks*, C-390/98, EU:C:2001:456, točka 91).
- 66 Za pravico, ki je z navedenim členom 50 podeljena posameznikom, pa v skladu z njegovim besedilom ne velja noben pogoj in se torej neposredno uporablja v okviru spora, kot je ta v postopku v glavni stvari.
- 67 Glede tega je treba spomniti, da je Sodišče že priznalo neposredni učinek člena 50 Listine s tem, da je ob preučitvi skladnosti določb nacionalnega prava s pravicami, zagotovljenimi z Listino, v točki 45 sodbe z dne 26. februarja 2013, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105), potrdilo, da ima nacionalno sodišče, ki v okviru svojih pristojnosti uporablja določbe prava Unije, dolžnost zagotoviti polni učinek teh določb, pri čemer lahko po potrebi odloči, da ne bo uporabilo neskladne določbe nacionalne zakonodaje – tudi naknadne – ne da bi mu bilo treba zahtevati ali čakati predhodno odpravo te določbe po zakonodajni poti ali nekem drugem ustavnem postopku.
- 68 Zato je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da načelo *ne bis in idem*, zagotovljeno v členu 50 Listine, posameznikom podeljuje pravico, ki jo je mogoče neposredno uporabiti v okviru spora, kot je ta v postopku v glavni stvari.

Stroški

- 69 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

- 1. Člen 50 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki dovoljuje izvedbo postopka v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave zoper osebo zaradi nezakonitih ravnanj, ki pomenijo tržno manipulacijo, za katero je bila zoper njo že izrečena pravnomočna kazenska obsodba, če se s tako obsodbo ob upoštevanju škode, povzročene družbi s storjenim kaznivim dejanjem, to kaznivo dejanje lahko učinkovito, sorazmerno in odvračilno kaznuje.**
- 2. Načelo *ne bis in idem*, zagotovljeno v členu 50 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, posameznikom podeljuje pravico, ki jo je mogoče neposredno uporabiti v okviru spora, kot je ta v postopku v glavni stvari.**

Podpisi